

Opgaven

Concept I1

Goede tijden, slechte tijden

Naam: .....

Paraaf docent
d.d.

Instructie:

In overleg met de docent wordt onderstaande planning gemaakt. In principe mag je niet achterlopen op deze planning. Als dit toch gebeurt moet je met je docent overleggen hoe de achterstand zo snel mogelijk in te lopen.

- Opgaven maak je altijd in dit boekje (links van de opgave).
- Bij het beantwoorden van vragen begin je met het herhalen van de vraag. Bij de toetsen wordt hierop ook gelet.

Planning Concept I1 Goede tijden, slechte tijden:

WEEK:	LESWEEK:	LES:	TAAK / SCHOOLWERK:
	1	1	<i>Planning en instructie Concept I1</i>
		2	Opgave 1 t/m 4
		3	Opgave 5 t/m 8
	2	1	<i>Instructie Concept I1</i>
		2	Opgave 9 t/m 12
		3	Opgave 13 t/m 15 + Deadline

De lessen:

Economie is een vak waarbij het maken van veel opgaven belangrijk is. Na de instructie moet de lesstof worden geoefend. In principe kun je - mits je tijdens de lessen aandachtig doorwerkt - bijna alle opgaven in de les maken en controleren (onder begeleiding van de docent). Er zullen echter momenten zijn waarop je zelfstandig opgaven moet (af)maken en nakijken. Tijdens het maken van de opdrachten economie kun je gebruik maken van de uitwerkingen die bij de opgaven horen. Deze zijn te vinden op het internet:

<http://www.economie.dse.nl>

Controle:

Nadat je de opgaven hebt gemaakt moet je aan de hand van de uitwerkingen je antwoorden controleren en corrigeren met een andere kleur pen. Zo zie je bij het leren wat moeilijk was. Bij elke module wordt de voortgang door de docent gecontroleerd en geregistreerd. Je dient er zelf ook op toe te zien dat elke afgeronde module door de docent wordt afgetekend. Dit is het (verplicht) handelingsdeel van het PTA.

Verdieping:

Deze stof wordt herhaald en verdiept in een herhalingsmodule.

Opgave II-1

Van een land is het volgende gegeven:

Bevolking	15 mln. personen
Niet-geregistreerde werkzoekenden	0,5 mln. personen
Arbeidsongeschikten	1 mln. personen
Studenten	0,8 mln. personen
Personen jonger dan 15 jaar	2 mln. personen
Personen ouder dan 64 jaar	3 mln. personen

a) *Bereken schematisch de beroepsgeschikte bevolking én de beroepsbevolking van dit land.*

Uit de cijfers kan worden afgeleid dat dit land, net als Nederland, te kampen heeft met vergrijzing.

b) *Toon dit aan met behulp van de gegeven cijfers.*

Sociale wetten, belastingen en de hoogte van het minimumloon hebben invloed op de omvang van de beroepsbevolking.

c) *Leg uit waarom de beroepsbevolking stijgt als het minimumloon stijgt.*

d) *Leg uit waarom de beroepsbevolking daalt als de belastingtarieven stijgen.*

De participatiegraad is een maatstaf voor de deelname aan het actieve arbeidsproces.

e) *Bereken de participatiegraad in dit land.*

Verder is gegeven dat de vraag naar arbeid 7 mln. personen is in dit land

f) *Bereken het aantal personen dat werkloos is.*

Het gezin Schieman bestaat uit vader (55), moeder (51) en twee kinderen. Vader Schieman is een kleine zelfstandige en heeft een eigen slagerij. Moeder Schieman is huisvrouw, maar helpt af en toe als vrijwilligster in een verzorgingstehuis. Dochter Suzanne is 20 jaar en is werkloos. Ze staat ingeschreven als werkzoekende voor een volledige baan en is volop aan het solliciteren. Zoon Piet is 18 jaar en student, hij helpt zijn vader op zaterdag in de slagerij om wat bij te verdienen.

g) *Behoort vader tot de beroepsbevolking? Motiveer je antwoord.*

h) *Behoort moeder tot de beroepsbevolking? Motiveer je antwoord.*

i) *Behoort Suzanne tot de beroepsbevolking? Motiveer je antwoord.*

j) *Behoort Piet tot de beroepsbevolking? Motiveer je antwoord.*

Opgave I1-2

Uit het blad ‘Per Saldo’:

“Het aanbod op de Nederlandse arbeidsmarkt neemt de laatste jaren steeds verder toe. Niet alleen groeit de Nederlandse bevolking door het geboorteoverschot, maar ook zorgt de immigratie voor het groter aanbod op de arbeidsmarkt. Wanneer de vraag op de arbeidsmarkt hier geen gelijke tred mee houdt, dan stijgt de werkloosheid”.

- a) *Maak de volgende zin af:*
De vraag op de arbeidsmarkt wordt uitgeoefend door...
- b) *Bedenk drie factoren die de omvang van de vraag op de arbeidsmarkt beïnvloeden.*

Verder staat er in het artikel:

“De immigratie bestaat vooral uit asielzoekers. Wanneer deze een verblijfsvergunning krijgen, kunnen zij zich gaan aanbieden op de Nederlandse arbeidsmarkt. Er is nauwelijks een toestroom van werknemers uit andere Europese landen. Behalve dan de mensen uit ex-Joegoslavië, die in Nederland een veiliger oord zoeken. De verwachting was echter, dat er juist een toestroom vanuit de lidstaten van de Europese Unie (EU) naar Nederland zou zijn. Door de vrijheid van het verkeer van arbeid, zoals dat binnen de Europese Unie geldt, dacht men dat de Nederlandse arbeidsmarkt overspoeld zou worden. Dit is koudwatervrees gebleken”.

- c) *Wat zou worden bedoeld met “vrijheid van het verkeer van arbeid binnen de EU”?*
- d) *Bedenk een reden, waarom het voor buitenlanders aantrekkelijk kan zijn om in Nederland een baan te zoeken.*
- e) *Bedenk een reden waarom werknemers van andere lidstaten van de EU zich toch niet aanbieden op de Nederlandse arbeidsmarkt?*

Voor wat betreft het aanbod op de arbeidsmarkt is niet alleen de omvang van de bevolking van belang, maar ook het deelnemingspercentage.

- f) *Leg uit wat met de deelnemingsgraad gebeurt door de vergrijzing.*

De overheid stimuleert vrouwen om te gaan werken. Aan de ene kant betekent dit een groter draagvlak voor de collectieve sector en de financiering ervan. Aan de andere kant betekent dit voor de overheid hogere uitgaven in verband met voorzieningen die nodig zijn om vrouwen te kunnen laten werken.

- g) *Stel dat de overheid een gelijk totaalbedrag aan sociale premies en belasting wil heffen. Leg uit wat er met de omvang van het bedrag aan sociale premies en belasting per werknemer gebeurt, als meer vrouwen aan het arbeidsproces gaan deelnemen.*
- h) *Noem een voorziening welke nodig kan zijn om vrouwen aan het arbeidsproces te laten deelnemen.*

Opgave I1-3

Onder de ‘wig’ verstaan we:

Het verschil tussen de loonkosten voor de werkgever en het nettoloon dat de werknemer uiteindelijk overhoudt.

De ‘wig’ wordt ook wel in een percentage van de loonkosten uitgedrukt. In dat geval is in ons land de ‘wig’ gemiddeld 52%. Met andere woorden: loonkosten minus nettoloon als percentage van de loonkosten is in Nederland 52%.

- a) *Is het brutoloon even hoog als de loonkosten? Licht je antwoord toe.*
- b) *Reken uit hoe hoog de loonkosten van een werknemer zijn, die een maandelijks loon heeft van € 2.712 netto.*
- c) *Bedenk twee verklaringen voor het verschil tussen loonkosten en nettoloon.*

De hoge Nederlandse wig is nadelig voor onze economie, dit komt met name tot uitdrukking in een verslechterende concurrentiepositie ten opzichte van het buitenland.

- d) *Verklaar de voorgaande zin.*

De hoge ‘wig’ kan bij bedrijven, substitutie van arbeid door kapitaal als gevolg hebben.

- e) *Verklaar de voorgaande zin.*

De hoge ‘wig’ kan ook tot gevolg hebben dat bedrijven andere maatregelen nemen.

- f) *Bedenk een mogelijke andere maatregel, hoe Nederlandse bedrijven de hoge Nederlandse ‘wig’ kunnen ontlopen.*

Van het exportbedrijf ‘Papiro’ uit Dordrecht zijn de volgende gegevens bekend over september 1994:

- loonkosten per arbeider:	€ 4.000 (per maand)
- arbeidsproductiviteit:	10 producten (per maand)
- aantal arbeiders:	20
- duur van 1 werkweek:	40 uur
- machinekosten (totaal):	€ 8.000
- prijs eindproduct:	€ 500

- g) *Hoe groot is de productie in aantallen van ‘Papiro’ in september 1994?*
- h) *Bereken de winst van ‘Papiro’ in september 1994.*

Om de winst te vergroten, schaft ‘Papiro’ in oktober 1994 betere machines aan. Hierdoor stijgen weliswaar de machinekosten tot € 9.000 per maand, maar ‘Papiro’ weet hierdoor aanmerkelijk op de arbeidskosten te besparen, vanwege een stijgende arbeidsproductiviteit. Om ontslagen te voorkomen, besluit ‘Papiro’ tot een arbeidstijdverkorting van 4 uur per week (met inlevering van salaris naar rato). De totale productie blijft gelijk.

- i) *Bereken de toename van de winst in oktober 1994.*

Opgave II-4

Veel werkgevers vinden dat arbeidstijdverkorting alleen mogelijk is, als de bedrijfstijd verlengd wordt. Een voorbeeld: Bij een bedrijf werken 20 arbeiders 5 dagen per week, 8 uur per dag. Deze werknemers bedienen de machines: per machines steeds 2 arbeiders. Er zijn 10 machines volledig in gebruik gedurende de volle werkweek.

a) *Bereken hoeveel uren de machines samen per werkweek draaien.*

De bedrijfstijd wordt verlengd tot 10 uur per dag, 5 dagen per week. De werkweek van de werknemers blijft 40 uur.

b) *Bereken met hoeveel machines men nu kan volstaan om dezelfde productie te halen.*

Bekend is nog dat het uurloon per werknemer € 40 is. Voorts is bekend dat de afschrijvingen per machine € 1.000 per week zijn. Verondersteld wordt dat de afschrijvingen van de machines onafhankelijk zijn van de productieomvang.

c) *De bedrijfstijdverlenging levert het bedrijf een kostenvoordeel op. Bereken met hoeveel procent de kosten per product dalen door de bedrijfstijdverlenging. Rond af op één decimaal.*

d) *Leg uit dat onderstaande uitspraak in de praktijk niet helemaal waar is: "De afschrijvingen van de machines zijn constante kosten en dus onafhankelijk van de productieomvang".*

Hierboven rekende je uit dat de bedrijfstijdverlenging een kostenvoordeel opleverde. Het bedrijf wil dit kostenvoordeel gebruiken ter financiering van de arbeidstijdverkorting. Het bedrijf is van mening dat arbeidstijdverkorting (bij een gelijkblijvend uurloon) geld kost. De vakbonden zijn het hier niet mee eens. Volgens de vakbonden blijven de totale loonkosten van het bedrijf bij gelijkblijvend uurloon gelijk. Derhalve pleiten de vakbonden voor het behoud van een gelijk weekloon bij een kortere werkweek (dus een hoger uurloon).

e) *Bedenk een argument dat het bedrijf tegen het standpunt van de vakbonden zal gebruiken.*

De Nederlandse overheid stimuleert arbeidstijdverkorting. De bedoeling hiervan is de werkloosheid terug te dringen. Veronderstel dat bovenstaand bedrijf gedwongen wordt tot verkorting van de arbeidstijd met 30 procent.

f) *Noem drie vormen van verkorting van de arbeidstijd.*

g) *Bereken hoeveel arbeidsplaatsen bij het bedrijf extra ontstaan als gevolg van de arbeidstijdverkorting.*

h) *Bedenk een reden waarom deze extra arbeidsplaatsen niet opgevuld hoeven te worden door nieuwe arbeiders aan te trekken.*

Opgave I1-5

In 1995 had Buva BV 28 mensen in dienst met een hele baan. In de bedrijfssector waarin Buva werkzaam is, wordt een volle baan op 40 uur/week gesteld. De bedrijfssector gaat bovendien uit van vier weken vakantie. De waarde van de totale productie van Buva bedroeg 140 mln. Euro. Begin 1996 werden 10 mensen ontslagen die een hele baan hadden. Deze mensen werden vervangen door 14 mensen die voor halve dagen (20 uur/week) kwamen werken. De totale productie in 1996 was 125 mln. Euro.

- a) *Wat is er in 1996 (t.o.v. 1995) gebeurd met de productiewaarde per gewerkt uur?*
- b) *Wat is er gebeurd in 1996 (t.o.v. 1995) met de werkgelegenheid in arbeidsjaren, d.w.z. in volle banen? Motiveer je antwoord.*
- c) *Wat heeft het bedrijf hiermee voor zichzelf bereikt?*
- d) *Bereken de p/a-ratio in 1996 (in 2 decimalen).*
- e) *Wat betekent de uitkomst van de p/a-ratio?*
- f) *Wat is er gebeurd met de arbeidsproductiviteit?*

Lydi BV, een concurrent van Buva BV, is een groot concern. Hieronder staan enkele cijfers van Lydi BV.

	Productie in stuks	Werkgelegenheid in volle banen
1975	1.179	302
1980	2.826	583
1985	3.382	788
1990	5.934	1.005
1995	7.339	1.110

- g) *Waaruit blijkt dat de verkopen van Lydi BV de laatste jaren zijn gestegen?*
- h) *Bereken voor alle genoemde jaren de arbeidsproductiviteit in productieaantallen (in twee decimalen).*

Een algemene verklaring voor een stijgende arbeidsproductiviteit is de technische ontwikkeling. De arbeidsproductiviteit is bovendien sterk afhankelijk van de arbeidsverdeling. Arbeidsverdeling kan op verschillende niveaus plaatsvinden.

- i) *Geef een voorbeeld hoe binnen een bedrijf 'interne arbeidsverdeling' plaats vindt.*
- j) *Hoe kan een bedrijf te maken hebben met 'maatschappelijke arbeidsverdeling'?*

Opgave II-6

Het werkloosheidspercentage van de provincie Zeeland steeg van 5,7 procent in 1992 naar 7,2 procent in 1993. Dat was een reden om de noodklok te luiden. De provincie vroeg het Rijk dringend om steun.

- a) *Bereken met hoeveel procent het werkloosheidspercentage gestegen is in 1993 ten opzichte van 1992 (op één decimaal).*

Een mogelijke verklaring van de stijging van de werkloosheid is de daling van het aantal banen.

- b) *Is de toename van de werkloosheid per definitie gelijk aan de terugloop van het aantal banen? Motiveer je antwoord.*

De Zeeuwse beroepsbevolking groeide in 1992 met 3% en was eind 1992 totaal 76.220 personen (daarvan waren 4.345 personen werkloos). De Zeeuwse bevolking bestond eind 1992 uit 357.454 personen. Van de zgn. beroepsgeschikte bevolking zijn geen cijfers gegeven.

- c) *Hoeveel procent (op één decimaal) van de totale Zeeuwse bevolking behoorde eind 1992 tot de beroepsbevolking?*
d) *Geef een omschrijving van het woord 'beroepsbevolking'.*
e) *Bedenk twee voorbeelden van groepen die niet tot de beroepsgeschikte bevolking, maar wel tot de bevolking behoren.*
f) *Bedenk twee voorbeelden van groepen die niet tot de beroepsbevolking, maar wel tot de bevolking behoren.*
g) *Reken uit hoe groot de beroepsbevolking van Zeeland was aan het einde van 1991.*

Nederland kende in de jaren zeventig een hoge werkloosheid. In 1973 waren in Tilburg gemiddeld 30 werklozen op 100 werkenden.

- h) *Bereken het werkloosheidspercentage in Tilburg in 1973.*

Opgave II-7

Uit de Macro-economische Verkenning van 1995:

Jaar:	1980	1992
Bevolking (x 1.000 personen)	14.150	15.184
waarvan:		
15-64 jaar:	9.362	10.434
in volledig dagonderwijs:	1.098	1.135
werkend:	5.221	5.710
Werkloosheidsuitkering:	374	812
uitkering arbeidsongeschiktheid:	705	921
Uitkering wegens ziekte:	370	394
VUT- of AWW-uitkering:	182	326
overige inactieven:	1.412	1.136

- a) *Noem de drie criteria die bepalen of iemand tot de beroepsbevolking behoort.*
- b) *Beredeneer waarom de mensen met een uitkering wegens ziekte toch meetellen bij de omvang van de beroepsbevolking.*
- c) *Bereken de omvang van de beroepsbevolking in 1992.*

Verder zijn de volgende indexcijfers bekend:

Jaar:	1980	1995
Bevolking	100	109,8
waarvan:		
15 - 64 jaar:	100	113,5
werkend:	100	110,7

- d) *Bereken de omvang van de bevolking in 1995.*
- e) *Beredeneer of de verhouding tussen het aantal werkenden en de totale bevolking in 1995 is gedaald ten opzichte van 1980.*

Werkgelegenheidscijfers kunnen worden weergegeven in arbeidsjaren en/of in personen. Het is bekend dat de ontwikkeling van de werkgelegenheid in arbeidsjaren tussen 1980 en 1995 minder snel is geweest dan de ontwikkeling van de werkgelegenheid in personen over dezelfde periode.

- f) *Geef hiervoor de verklaring.*

Opgave I1-8

Uit een publicatie van de Kamer van Koophandel:

“De economische groei in 2004 was goed ter bestrijding van de werkloosheid. Toch bleef de werkloosheid in 2004 hoog. Het CBS spreekt over 500.000 werklozen. Dit op een beroepsbevolking van 6,6 miljoen. Nederland heeft op dit moment 14,5 mln. inwoners”.

De gegeven werkloosheidscijfers zijn op basis van personen.

- a) *Zullen de werkloosheidscijfers in arbeidsjaren hoger zijn, lager zijn of gelijk zijn? Motiveer je antwoord.*
- b) *Bereken het werkloosheidspercentage in 2004. Rond af op één decimaal.*
- c) *Leg uit hoe economische groei de werkloosheid kan verkleinen.*
- d) *Bereken de i/a-ratio op 2 decimalen.*

De economische groei was het gevolg van een aantrekkende conjunctuur in 2004. Het feit dat de werkloosheid hoog bleef, duidt op structurele oorzaken.

- e) *Wat verstaan we onder het ‘aantrekken van de conjunctuur’?*
- f) *Bedenk twee mogelijke structurele oorzaken van de hoge werkloosheid in Nederland.*

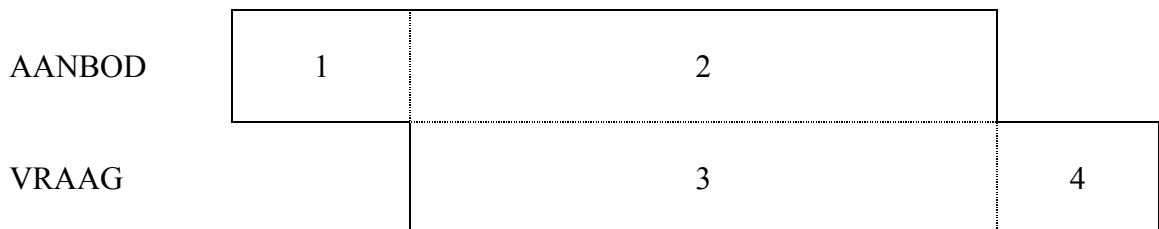
Bij het publiceren van de werkloosheidscijfers in maart 2004 corrigeerde het CBS deze. Dit was nodig om een goed beeld te krijgen.

- g) *Welk woord ontbreekt? in de volgende zin?:
Het CBS corrigeerde de / het .... uit de cijfers.*

In juni en juli van ieder jaar stijgt de werkloosheid vanwege de schoolverlaters. Deze zijn werkloos zolang zij nog geen baan gevonden hebben.

- h) *Hoe heet dit soort werkloosheid met één woord?*

In onderstaand schema zijn de vraag en het aanbod gegeven van arbeid in de vorm van genummerde vlakken.

- i) *Maak een keuze. Noteer achter ieder begrip het juiste cijfer uit het schema.*
    - *Werkgelegenheid* ...
    - *Werkloosheid* ...
    - *Vacatures* ...
    - *Werkende beroepsbevolking* ...
- Motiveer je keuze.*

Opgave I1-9

Hieronder staan een aantal krantenkoppen van artikelen met werkloosheid als onderwerp. Geef telkens, zo nauwkeurig mogelijk, aan met welke soort werkloosheid we te maken hebben. Motiveer telkens je antwoord.

- a) *“Werkloosheid in landbouw gestegen door aanschaf tractoren en machines”*
- b) *“Oudere werknemer vindt niet gemakkelijk andere baan na ontslag”*
- c) *“Sluiting Steenkoolmijnen kost 400.000 banen in het zuiden”*
- d) *“Nederlandse toerisme onder druk, Spanje wel in trek, Nederland niet”*
- e) *“Nieuwe druktechniek impliceert minder arbeidsplaatsen in de grafische sector”*
- f) *“Investerings minder dan nodig; beroepsbevolking groeit hard”*
- g) *“Schoolverlater moet doorstuderen”*
- h) *“Textielgigant ABE Tilburg failliet, geen andere banen in Noord-Brabant te vinden”*
- i) *“Economische groei blijft achter, autoverkoop valt tegen”*
- j) *“Pas afgestudeerde heeft binnen twee maanden een baan”*
- k) *“Mobiliteit in Nederland slecht”*

Opgave I1-10

Uit een economisch tijdschrift:

“Geeft de gemeten werkloosheid een volledig beeld van de werkelijke situatie?”

Zo luidde de kop van een artikel in een economisch tijdschrift. In het artikel werd onder meer ingegaan op de zgn. werkloosheidscomponent in de WIA (voorheen WAO). Hiermee zijn bedoeld de WIA/WAO-ers die onterecht afgekeurd zijn en eigenlijk in de WW zouden moeten zitten. Vooral in de jaren zeventig en tachtig werden werkloze werknemers te snel afgekeurd. Dit oneigenlijk gebruik van de WIA/WAO had voor de werkgevers en werknemers voordelen. Maar ook de regering speelde in dit oneigenlijk gebruik een eigen rol.

- a) *Wordt de werkloosheidscomponent in de WIA/WAO wel of niet meegeteld bij de geregistreerde werkloosheid? Motiveer je antwoord.*
- b) *Leg uit voor wie een WIA/WAO-uitkering in principe bedoeld is.*
- c) *Wat was het voordeel voor een werkloze werknemer als hij een WIA/WAO-uitkering kreeg i.p.v. een WW-uitkering?*
- d) *Wat was het voordeel voor een bedrijf als een ex-werknemer in de WIA/WAO terecht kwam i.p.v. in de WW?*
- e) *Welk belang had de regering bij het plaatsen van werklozen in de WIA/WAO i.p.v. in de WW?*

Het CBS rekent de geregistreerde werkloosheid van ons land uit. Daartoe gebruikt het CBS de cijfers van degenen die ingeschreven staan bij de ...

- f) *Welk woord ontbreekt?*

Het kan zijn dat bij een bedrijf een vacature bestaat, die niet vervuld wordt. Toch zijn er veel werklozen die graag een baan willen hebben.

- g) *Hoe noemen we de hierboven geschetste situatie? Motiveer je antwoord.*
- h) *Noem twee mogelijke redenen waarom een bedrijf een vacature niet kan invullen.*

Bij het arbeidsaanbod zitten ook de zelfstandigen; mensen met een eigen zaak.

- i) *Vul onderstaand schema in met de begrippen: werkloze beroepsbevolking, beroepsbevolking, zelfstandig werkend, werkende beroepsbevolking, werkend in loondienst.*

- j) *Maak de volgende zin af:*
De werkloze beroepsbevolking en de mensen die in loondienstwerken worden samen ook wel genoemd .....
- k) *Maak de volgende zin af:*
De zelfstandigen worden ook wel genoemd .....

Opgave II-11

Uit de krant van 12 september 1994:

“Op boerenbedrijf groeit toename van de werkloosheid”

DEN HAAG (ANP),

“De werkloosheid in de land- en tuinbouw is in 1993 met 18,6% gegroeid ten opzichte van 1992. Dit blijkt uit het jaarverslag van de BV TAB, de bedrijfsvereniging van agrarische bedrijven. Het aantal werkloosheidsuitkeringen steeg in 1993 van 18.810 naar 22.300. De cijfers hebben alleen betrekking op de primaire bedrijven, niet op de verwerkende of toeleverende industrie”. Als belangrijkste oorzaken van de grote werkloosheid noemt de vereniging de grote productie in verhouding tot de vraag naar landbouwproducten en de kapitaalintensieve productie.

- a) *Reken uit of de stijging van de werkloosheidsuitkeringen gelijk is aan de stijging van de werkloosheid in de land- en tuinbouw.*
- b) *Noem de naam van de uitkering die werklozen krijgen.*

In de land- en tuinbouw is er sprake van structurele werkloosheid.

- c) *Omschrijf de oorzaken van de structurele werkloosheid in de land- en tuinbouw met twee woorden.*
- d) *Noem een mogelijke oplossing van deze structurele werkloosheid. Motiveer je antwoord.*

Van oudsher is er ook sprake van een omvangrijke verborgen werkloosheid in de land- en tuinbouw.

- e) *Wat versta je onder verborgen werkloosheid?*
- f) *Noem een oorzaak van een omvangrijke verborgen werkloosheid in de land- en tuinbouw.*

In 1993 was er tevens sprake van een forse tijdelijke werkloosheid in de landbouw. De regenval maakte de werkzaamheden op het land veelal onmogelijk, waardoor mensen geen werk hadden in de land- en tuinbouw.

- g) *Kun je deze vorm van tijdelijke werkloosheid ook wel conjunctuurwerkloosheid noemen? Motiveer je antwoord.*

Opgave II-12

In de jaren zestig gebeurde het dat ons land een tekort aan arbeidskrachten had. Dit was in de jaren daarna onvoorstelbaar. De hoge werkloosheid van de jaren '70 en '80 was een gevolg van een overschot aan arbeidskrachten. Deze tekorten en overschotten aan arbeidskrachten hebben invloed op de loonhoogte.

a) *Hoe heeft de overheid in de jaren zestig getracht het arbeidstekort op te lossen?*

In de economie worden prijzen, maar ook lonen, veelal bepaald door vraag en aanbod. Dit principe waarbij vraag en aanbod de prijs bepalen wordt het prijs- of marktmechanisme genoemd.

b) *Leg uit wat volgens het marktmechanisme het gevolg zal zijn van een tekort aan arbeidskrachten op de hoogte van het loon.*

c) *Leg uit wat volgens het marktmechanisme het gevolg zal zijn van een overschot aan arbeidskrachten op de hoogte van het loon.*

De loonontwikkeling in ons land wordt niet zozeer bepaald door het marktmechanisme, maar meestal door het overleg tussen werkgeversorganisaties en werknemersorganisaties. De overheid heeft in dit overleg een sturende rol.

d) *Bedenk een reden waarom de overheid niet wil dat de lonen in ons land bepaald worden door het marktmechanisme?*

In de jaren zestig was er sprake van een conjuncturele oververhitting. Om aan arbeidskrachten te komen, werden veel gastarbeiders aangetrokken. De overheid had ook anders de oververhitting kunnen bestrijden.

e) *Maak een keuze:*

Is het aantrekken van gastarbeiders volgens jou meer een conjuncturele- of een structurele maatregel? Motiveer je antwoord.

f) *Noem twee manieren waarop de overheid een conjuncturele oververhitting ook had kunnen bestrijden.*

Opgave I1-13

De huidige verzorgingsmaatschappij vraagt offers. Het hoge bedrag aan belasting en sociale premies remt de arbeidsmoraal af. De participatiegraad lijdt hieronder. Daarom wil de VVD de zogenaamde ‘wig’ verkleinen. Niet elke politieke partij heeft echter deze mening.

- a) *Wat versta je onder de participatiegraad?*
- b) *Leg uit dat de participatiegraad verslechtert bij een hoge wig.*
- c) *Bedenk een reden, dat de overheid de wig niet kan verkleinen.*

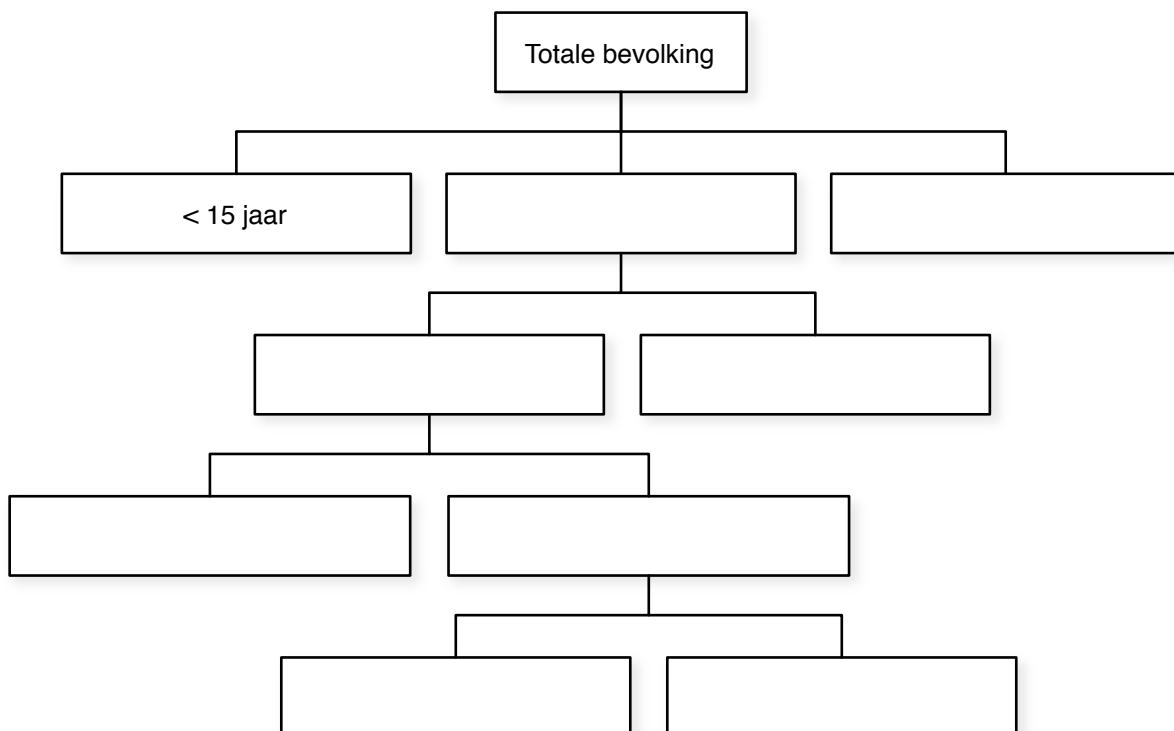
Zowel de arbeiders alsook de bedrijven zullen reageren op een te hoge wig.

- d) *Bedenk twee mogelijke reacties van arbeiders.*
- e) *Bedenk twee mogelijke reacties van bedrijven.*

Onderstaande schema is niet geheel in gevuld. We gaan in deze opgave nog uit van een pensioenleeftijd van 65 jaar.

- f) *Zet onderstaande termen op de juiste plaats.*

- *Werkzame beroepsbevolking*
- *Zelfstandigen*
- *Beroepsbevolking*
- *Werken in loondienst*
- *65+*
- *Niet beroepsbevolking*
- *Werkloze beroepsbevolking*
- *15 – 64 jaar*

Opgave I1-14

Sinds het begin van de jaren tachtig bestaat er tussen de regering, De Nederlandsche Bank en de organisaties van werkgevers en werknemers in Nederland een grote mate van overeenstemming over de hoofdlijnen van het economisch beleid. Centrale doelstelling van het beleid is het terugdringen van de werkloosheid. Dit beleid kent drie pijlers:

- hechte samenwerking tussen werkgevers- en werknemersorganisaties uitmondend in een centraal akkoord; in dit akkoord zijn afspraken over beperking van de loonstijging in combinatie met arbeidstijdverkorting gemaakt;
- verlaging van de collectieve lastendruk, mogelijk gemaakt door bezuinigingen op de overheidsuitgaven en de sociale zekerheid;
- inflatiebestrijding.

- a) Leg uit dat een verlaging van de collectieve lastendruk een bijdrage kan leveren aan de beperking van de loonstijging.
- b) Leg uit dat succesvolle inflatiebestrijding een bijdrage kan leveren aan de beperking van de loonstijging.
- c) Leg uit dat beperking van de loonstijging tot afname van de structuurwerkloosheid kan leiden.

Het gevoerde beleid in Nederland heeft invloed gehad op de werkgelegenheid. In de tabel staan daarover enkele gegevens.

	Gemiddelde jaarlijkse groei in %	
	1973-1982	1983-1996
Werkgelegenheid in uren	-1,6	0,9
Werkgelegenheid in personen	-0,8	1,4

Uit de tabel blijkt dat de ontwikkeling van de werkgelegenheid in personen verschilt van de ontwikkeling van de werkgelegenheid in uren.

- d) Leg uit dat verkorting van de werkweek een verklaring kan zijn voor dit verschil in de periode 1973-1982.

Stel dat er 6 miljoen personen in 1994 aan het werk zijn en dat er gemiddeld 1.500 uur per persoon per jaar is gewerkt. Veronderstel verder dat de gemiddelde groeicijfers voor de periode 1983-1996 in tabel 2 ook gelden voor 1995.

- e) Bereken hoeveel uur er dan per werkende gemiddeld in 1995 is gewerkt (in ten minste één decimaal).

Opgave II-15

1)																							
2)																							
3)																							
4)																							
5)																							
6)																							
7)																							
8)																							
9)																							
10)																							
11)																							
12)																							
13)																							
14)																							
15)																							
16)																							
17)																							
18)																							
19)																							
20)																							
21)																							
22)																							
23)																							

Omschrijvingen:

- 1) Bestedingen van consumenten.
- 2) Vraag naar producten en diensten door het buitenland.
- 3) ..... werk. Hieruit blijkt de heterogeniteit van arbeid.
- 4) Cijfers van werkloosheid en werkgelegenheid kunnen in personen en in .....
- 5) Het maken van goederen.
- 6) Het kopen van kapitaalgoederen door bedrijven en overheid.
- 7) De maximaal mogelijke productie van een land of bedrijf.
- 8) De mate waarin de aanwezige productiemiddelen worden ingezet.
- 9) Een baan.
- 10) Het vervangen van arbeid door kapitaal.
- 11) De vraag naar buitenlandse producten.
- 12) Het verschil tussen de loonkosten en het netto loon.
- 13) $EV = C + I + O + (E - M) = \dots$
- 14) Gemiddelde productie per arbeider per tijdseenheid.
- 15) Productiefactor.
- 16) Werk zonder vaste werktijden.
- 17) Arbeidskosten.
- 18) Vernieuwen van producten en/of productieprocessen.
- 19) Een loonstijging van 0%.
- 20) De mate waarin door ADV vrijgekomen arbeidsplaatsen weer worden opgevuld.
- 21) Arbeidsverdeling.
- 22) Een bepaald begrotingsbeleid.
- 23) Vorm van arbeidstijdverkorting